Factsheet pro média

EMISNÍ POVOLENKY PRO DOMÁCNOSTI: CO JE TO ETS2 A JAK JE VYUŽÍT PRO NÁŠ PROSPĚCH

Říjen 2024

Rozšíření systému obchodování emisních povolenek na lokální vytápění a silniční dopravu, takzvané ETS2, má vstoupit v platnost od roku 2027. Nyní je třeba systém ETS2 přijmout do české legislativy v rámci zákona o emisním obchodování. V tomto factsheetu najdete základní fakta a odpovědi na otázky, které si česká veřejnost často klade. Nahlédněte také do přiložených materiálů organizací, které se na tvorbě factsheetu podílely.

EUROPEUM
INSTITUT PRO EVROPSKOU POLITIKU
INSTITUTE FOR EUROPEAN POLICY

Spolufinancováno Evropskou unií

2050 INSTITUT

Člověk v tísni

AMO.CZ

GREENPEACE

CDE Centrum pro dopravu a energetiku

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Fakta o klimatu

K čemu nám je klimatická politika a systém emisního obchodování?

Klimatická politika přináší příležitosti, kterých se Česko musí chopit. Při sledování ambiciózních dekarbonizačních scénářů v souladu s teplotním cílem 1,5 °C[1] by Evropská unie díky rozvoji nových ekonomických odvětví a modernizaci mohla již do roku 2030 získat nejméně 1 bilion eur.[2] **Pro Česko by vedlejší přínosy rychlého snižování emisí činily do roku 2030 přibližně 439 miliard korun**, tj. 6,8 % HDP. Klimatická opatření mohou také přinést nárůst nových pracovních příležitosti až o 2,5 % a zvýšit zaměstnanost ve srovnání s nečinností. K tomu je potřeba investovat asi 2,8 bilionu Kč do roku 2030. **Naopak nečinnost nás bude stát čtyřikrát více peněz než investice do klimatických opatření jako rozvoj obnovitelných zdrojů energie a modernizace naší ekonomiky**.[3] Projevem nečinnosti jsou např. nedávné povodně, které kvůli klimatické změně budou dvakrát častější a až o 7 % silnější.[4]

Emisní povolenky jsou způsobem, jak do ceny fosilních paliv započítat externality, tj. škody způsobené jejich spalováním. Tím také přispívají k motivaci **zbavit se závislosti na většinově dovážených fosilních palivech**, což posiluje prevenci nepředvídatelných (a neovlivnitelných) ekonomických úderů při růstu ceny těchto surovin (jako tomu bylo v souvislosti s ruskou válkou na Ukrajině). Za dovoz fosilních paliv navíc peníze odtékají z EU, kdežto **emisní povolenky vrací peníze do místní ekonomiky a výnosy financují přechod na nízko-emisní a obnovitelné zdroje energie,** např. skrze Modernizační fond.[5]

---

[1] Cílem je omezit nárůst průměrné globální teploty tak, aby nepřekročila hranici 1,5 °C v porovnání s předindustriální dobou. Viz závazky Pařížské dohody z roku 2015, např. Fakta o klimatu (2023) https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emisni-scenare-pariz

[2] CAN Europe & The Together For 1.5 project (2024). Paris Pact Payoff: Speeding up the green transition for socio-economic co-benefits. https://caneurope.org/content/uploads/2024/01/CAN-Europe-co-benefits-of-climate-action_REPORT.pdf

[3] Centrum pro dopravu a energetiku (2024) Investice do budoucnosti: Socioekonomické přínosy rychlého přechodu na zelenou ekonomiku. https://www.cde-org.cz/cs/blog/investice-do-budoucnosti:-%20socioekonomicke-prinosy-rychleho-prechodu-na-zelenou-ekonomiku/2378

[4] https://www.obnovitelne.cz/clanek/3410/hrozi-o-50-procent-castejsi-povodne-pokud-lidstvo-nezkroti-klimatickou-zmenu-katastrof-bude-pribyvat

[5] https://www.sfzp.cz/o-modernizacnim-fondu/

Ačkoliv je potřeba pokračovat v dekarbonizaci energetiky, zásobování teplem i velkých průmyslových podniků, důležitou roli hrají i malé zdroje emisí. Silniční doprava je jednou z problematických oblastí, ve kterých emise za poslední desetiletí neklesají a aktuálně činí 29 % evropských emisí.[6] Spolu s emisemi na lokální vytápění tvoří ETS2 **dva sektory s velkým potenciálem dekarbonizace**, a to skrze snížení spotřeby energie i přechod na nízko-emisní a obnovitelné zdroje energie.[7]

Přinese nám klimatická politika výhody a příležitosti nebo pro nás bude jen přítěží?

Když Česko nebude otálet s transformací ekonomiky, nestane se skanzenem, který zaostává za ostatními zeměmi světa. **Trend rozumné modernizace a přechodu na bezemisní ekonomiku je již globální**. Ta také ČR může pomoci dosáhnout větší energetické soběstačnosti navzdory výkyvům na trhu s fosilními palivy a vyhnout se tak další energetické krizi a velkým nákladům na její řešení. Pokud navíc do dekarbonizace zapojíme i nízkopříjmové domácnosti a přizpůsobíme tomu legislativu a podpůrné programy, **pomůže nám klimatická politika také snížit energetickou a dopravní chudobu**.

Co se systém ETS2 snaží řešit a jak pomůže v ČR?

Snižování emisní náročnosti v silniční dopravě a lokálním vytápění budov přináší mnohé výhody: spotřeba paliv je efektivnější a levnější, okolí je čistší (ať už se jedná o zplodiny z výfuků či komínů), budovy skýtají čistší a zdravější prostředí k žití. **Aby se ale všechny české domácnosti mohly zúčastnit transformace a modernizace, musí jim být umožněno změnit své emisně náročné chování.** Proto je potřeba investovat do snižování energetické náročnosti i výměny zdrojů vytápění, a do spolehlivé a bezpečné veřejné dopravy. Je třeba systematicky asistovat v transformaci i těm domácnostem,

---

[6] Transport & Environment (2024) https://www.transportenvironment.org/articles/europes-transport-sector-set-to-make-up-almost-half-of-the-continents-emissions-in-2030

[7] ETS2 by mělo snížit evropské emise o 45 % do roku 2030 v porovnání s nečinností v těchto oblastech. Evropská komise (2023) https://climate.ec.europa.eu/document/download/d546ed8c-fc65-47ec-87a8-981620510d40_en?filename=2.4%20Nill%20-%20ETS2%20implementation.pdf

které nemají disponibilní prostředky, nemají vlastní bydlení či žijí v oblastech, které jsou špatně dostupné veřejnou dopravou.

Způsobí zavedení emisních povolenek pro domácnosti dopravní a energetickou chudobu?

Emisní povolenky se samozřejmě promítají do ceny energií a budou se promítat do ceny paliv v lokálním vytápění a silniční dopravě. Tyto typy chudoby jsou ale v ČR přítomné dlouho a značně se projevily zejména v době energetické krize po začátku ruské války na Ukrajině, kdy byla na vině vysoká cena plynu, nikoliv emisních povolenek. Dopravně chudá jsou v Česku v průměru 3 % domácností[8], energetickou chudobou pak trpí 2,7 % domácností.[9]

Zavedení systému ETS2 tedy zdraží plyn či benzín a naftu, ale zároveň konečně nabízí možnost systematicky podporovat domácnosti ohrožené energetickou i dopravní chudobou, aby se zbavily příčiny energetické chudoby, tedy vysoké energetické náročnosti a závislosti na cenově nevyzpytatelných fosilních palivech. **Musí však dojít k efektivnímu využití výnosů emisních povolenek a nastavení podpůrných programů pro nízkopříjmové domácnosti.**

Zaplatí za emisní povolenky jen ty nejchudší domácnosti nebo je to jinak?

V rámci systému ETS1 jsou již obchodovány emisní povolenky pro dálkové vytápění[10], tudíž velká část společnosti již povolenky platí. Rozšíření systému ETS2 tak naopak přináší větší rovnost mezi plátci. **Výnosy z povolenek v ETS2 ale musí být využity pro Sociální klimatický fond**, do kterého budou chudším státům (jako je ČR) přispívat bohatší státy

[8] Ve skupině 20 % nejchudších obyvatel se ale podíl ohrožených zvedá až na 10,6 %. STEM (2024) https://www.stem.cz/dopravni-chudoba-predstavuje-riziko-pro-cast-ceskych-domacnosti/
[9] AMO(2022) https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2022/11/Factsheet_energeticka_chudoba_final.pdf
[10] AMO(2024) https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2024/07/CMW_EU_ETS_101_guide_v05_CZ_elektronicky.pdf

EU. Bude tedy docházet k přesunu peněz směrem k chudším domácnostem a chudším státům.

Jak to má všechno fungovat a co je součástí systému ETS2?

Systém ETS2 má od roku 2027 zavést obchodování povolenek z fosilních paliv pro lokální vytápění (zemní plyn či tříděné uhlí) a pohonných hmot v dopravě. Pokud však na energetickém trhu budou výrazné cenové výkyvy (jako např. za krize v roce 2022), začátek obchodování povolenek se posune na rok 2028. Současně systém obsahuje nástroj stabilizace trhu s povolenkami, jejichž cena bude po první tři roky pomocí stabilizačního mechanismu udržována na hranici 45 EUR za povolenku (v cenách k roku 2020), aby se zamezilo raketovému růstu cen fosilních paliv.[11] **Cena povolenky každopádně musí motivovat ke změně chování, zatímco musí být sociálně udržitelná**.

Rok před začátkem obchodování, tj. od roku 2026, bude proto distribuován Sociální klimatický fond. Jeho úkolem je finančně a strukturálně podpořit zejména nízkopříjmové domácnosti v procesu modernizace vytápění a mobility přerozdělováním výnosů z emisního obchodování v rámci systému ETS2. Přímé kompenzace navýšených cen fosilních paliv pro zranitelné skupiny, ale zejména **investice do dostupnější a elektrifikované veřejné dopravy a zvyšování energetické účinnosti budov patří mezi hlavní kroky, na které by měly být výnosy a prostředky SKF použity**.[12]

Jak moc se zdraží pohonné hmoty?

Dle výpočtů můžeme očekávat nárůst cen pohonných hmot o zhruba 2-4 Kč na litr. Ceny navíc nepoletí raketově vzhůru, a to díky cenovému stropu ceny povolenek (45 EUR/povolenku) a nástroji stabilizace trhu (viz výše). Očekávaný vrchol poptávky po ropě by měl nastat v roce 2029, dál má její cena klesat.[13]

---

[11] Více informací o mechanismu tržní stability a modelování nárůstu cen fosilních paliv najdete zde: Fakta o klimatu (2024) https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets-2?q=ets#jak-se-zaveden%C3%AD-povolenek-prom%C3%ADtne-do-ceny-paliv

[12] AMO (2024) https://www.amo.cz/cs/klimatym/factsheet-ets2-a-socialni-klimaticky-fond-v-cesku-dopady-a-opatreni/

[13] Reuters (2024) https://www.reuters.com/business/energy/oil-demand-set-peak-by-2029-major-supply-glut-looms-iea-says-2024-06-12/

Znamená to, že vše bude pořád zdražovat?

Naopak, pomocí podpory v rámci SKF a výnosů z ETS2 můžeme snížit spotřebu fosilních paliv díky energetickým úsporám v domácnostech a přechodu na elektrifikovanou a veřejnou dopravu. **Snížení spotřeby znamená nižší platby za znečištění v podobě povolenek, a hlavně nižší platby za samotná paliva**. Nyní máme možnost připravit a implementovat opatření, která podpoří domácnosti v dekarbonizaci. Spousta domácností už nyní dělá renovační rozhodnutí na další dekády, je tak potřeba, aby byla co nejefektivnější a vedla k nižším účtům a vyššímu komfortu bydlení.

Kdo je zodpovědný a má konat?

Současná vláda ČR má povinnost v rámci závazků vůči EU transponovat systém ETS2 do české legislativy. Má tak učinit v rámci přijetí zákona o emisním obchodování, který je aktuálně projednáván a připomínkován.[14] Přijetí ETS2 do české legislativy je podmínkou pro dosažení financí ze Sociálního klimatického fondu, bez ETS2 nám hrozí odložení tohoto zdroje financování. **Druhou povinností je připravit národní Sociálně klimatický plán**, který detailně popíše krátko i dlouhodobá opatření podpory zejména pro nízkopříjmové domácnosti. Ten by měl obsahovat investiční strategie (např. do zateplování budov a podpory rozvoje elektrifikované veřejné dopravy) i přímé kompenzace pro prvotní krátkodobý nárůst cen fosilních paliv.

Má smysl rušit či omezovat klimatickou politiku v ČR?

Naopak, **Česko má zájem na plném přijetí klimatických opatření, která nabízejí podporu při modernizaci naší ekonomiky, strukturální pomoc pro jednotlivé domácnosti, a v konečném důsledku přinášejí prosperitu a chrání životní prostředí**. V ideálním případě by vláda k dekarbonizaci domácností přistupovala komplexně, v kombinaci s dalšími nástroji a v reflexi současných kapacit i nedostatků národní sociální politiky.

---

[14] [14] V době psaní textu v říjnu 2024.

Další informace naleznete zde:

Explainer Jak bude fungovat zpoplatnění emisí skleníkových plynů z dopravy a budov (tzv. ETS 2)? (Fakta o klimatu, 2024)

Factsheet ETS2 a Sociální klimatický fond v Česku: dopady a opatření (AMO, 2024)

Briefing Jak předcházet energetické a dopravní chudobě v ČR pomocí Sociálního klimatického fondu (CDE, 2023)

Infosheet Dopravní chudoba: definice, prvotní data českých domácností a možná řešení (EUROPEUM, 2024)

Factsheet společně vytvořili a na případné dotazy odpoví:

- Rebeka Hengalová, EUROPEUM (rhengalova@europeum.org)
- Kateřina Kolouchová a Milan Vítek, Fakta o klimatu (katerina.kolouchova@faktaoklimatu.cz, milan.vitek@faktaoklimatu.cz)
- Jan Krajhanzl, Institut 2050 (jan.krajhanzl@institut2050.cz)
- Petra Schwarz Koutská, Sound of Science (petra.schwarzova@gmail.com)
- Miriam Macurová a Marta Janko, Greenpeace (marta.janko@greenpeace.org, miriam.macurova@greenpeace.org)
- Kristina Zindulková, Asociace pro mezinárodní otázky (kristina.zindulkova@amo.cz)
- Alžběta Jurčová, Centrum pro dopravu a energetiku (alzbeta.jurcova@cde-org.cz)
- Jiří Koželouh a Karel Polanecký, Hnutí DUHA (jiri.kozelouh@hnutiduha.cz, karel.polanecky@hnutiduha.cz)
- Lucie Miklová a Jan Černý, Člověk v tísni (lucie.miklova@peopleinneed.net, jan.cerny@clovekvtisni.cz)